

Ngā kōrero pūrākau o Matariki 2016

Wāhanga 1

E hāngai ana ki: Ngā kōhungahunga
me ngā tamariki kei ngā kura.

Koinei te wāhanga tuatahi o te
rauemi ako o Matariki 2016.

Hononga rangitaki

[Wāhanga 2: Kanikani](#)

[Wāhanga 3: Toi kirikiri](#)

Ko te whakaari
o Tīrama, tīrama
tamariki mā kei te
mahau o Te Hono
ki Hawaiki, ki Te
Papa, 2015. Nā
Kate Whitley te
whakaahua. Te Papa.

“Whakanuia a Matariki, kuhuna te whare tapere, ko te kōrero pūrākau tētehi taonga whakatairanga i te tau hou Māori. Kei konei ētehi mahi ka whai wāhi atu ki tō akomanga.

Tiro whānui

Mā tēnei rauemi ako koe e whai wāhi atu ki te [kaupapa ako](#) a Te Papa mō Matariki, ahakoa kei hea koe i tēnei ao.

Ko ngā kaupapa kei tēnei rangitaki

- Te kaupapa matua mō Matariki ki Te Papa 2016
- Matariki: He wā, he whakatā, he wānanga
- Te whare tapere
- Kōrero pūrākau
- Whakatūria te whare tapere ki tō akomanga
- Ētehi ngohe

Ko kāhui whetū
o Matariki. Nā
Rebecca Browne te
whakaahua. Te Papa.

Matariki ki Te Papa 2016

Tukua te Kupu kia Rere

Koianei ngā kupu i takohatia mai e te iwi manaaki i te pae o Te Papa, e Ngāti Toa Rangatira. E whakatairangahia ana tēnei taonga tuku iho, te kōrero pūrākau i te wā o Matariki. He whakamānawa i ngā pūkōrero o Ngāti Toa pēnei i a Patricia Grace, he akiaki i ngā pūkōrero mō āpōpō.

Matariki

He wā, he whakatā, he wānanga

Ka ara ake a Matariki, a Puanga i te atatū o Pipiri, ki te Māori koia te tohu o te tau hou – kua mutu noa te hauhake i ngā kai i te māra, te kohi, te patu kai i te ngahere, i te takutai.

He wā e whakapiripiri ai te whānau, te hapū ki te takuahi, e hoki mahara atu ai ki te tau kua hori, e whakarite ai mō te tau e haramai ana. He wānanga te mahi – koia te wā e hōrapa ai ngā mātauranga. Koia anō te wā e whakangahau ai te iwi.

Te whare tapere

Ko te whare tapere te kaupapa whakangahau o ngā mātua tūpuna. I reira ngā mahi pēnei nā:

- ngā waiata
- ngā haka
- ngā taonga puoro
- ngā tākaro
- ngā taonga-o-wharawhara
- ngā kōrero

Anei rā ētehi hononga ā-ipurangi e pā ana ki te whare tapere:

- [Engaging Creatively with Locality: Te Whare Tapere](#), mai i te wāhanga EOTC o Te Kete Ipurangi (TKI).
- [‘The origins and history of Whare Tapere’ – Part 1](#), mai i te Waka Huia i whakapāhotia e Te Reo Tātaki. I te reo Māori me ngā kōrero hauraro reo Pākehā. Kia mahara ake: e kīia he ‘kōrero pakeke’ ka puta i te kōrero tuku iho mō Tinirau me Kae.
- [‘The origins and history of Whare Tapere’ – Part 2](#), mai i te Waka Huia i whakapāhotia e Te Reo Tātaki. I te reo Māori me ngā kōrero hauraro reo Pākehā.

Nō te rautau 19, i whakarērea te whare tapere, ka kīia kua whare pūngāwerewere kētia (he rerekē te tikanga o ēnei kupu ki te kupu whakarite a rātou mā). Nō te rua ngahuru tau kua hipa, kua tahitahia te whare tapere, kua whakahauanutia ngā taonga o tēnei whare – nā te momo pēnei i a Ahorangi Te Ahukaramū Charles Royal me tana kaupapa [Ōrotokare](#) kua ora anō ēnei tikanga tuku iho.

He kōrero pūrākau ki Te Huka ā Tai Discovery Centre. Nā Kate Whitley te whakaahua. Te Papa.

Kōrero pūrākau

Arā kē ngā momo pūrākau kua kōrerohia ki te whare tapere i te wā o Matariki, i tēnā, i tēnā pūkenga tana tāera kōrero. Tērā ētehi he kōrero tuku iho, he kōrero i ahu mai i ngā mahi o te tau kua hori, he kōrero tene, he kōrero kua hangahoutia mō taua rā tonu.

Ko ētehi pūkenga a te pūkōrero he whakameremere, he waiata, he kanikani, he whakatangi i te taonga puoro. Ko ētehi mahi āna he āta kōrero, he whakapaoho i tōna reo, he kōhimuhimu, he wahangū. Mā reira e kite ai, e rongo ai te ihi, te wehi me te wana o ngā kōrero. Ka rangona, ka kitea hoki ēnei tū āhuatanga ki runga marae, ki rōwhare anō hoki.

Kei roto i a tātou katoa – kaiako mai, whānau mai, tamariki mai – te tikanga e ora tonu ai tēnei tikanga ihiihi, mana nui o te kōrero pūrākāu mō ngā uri whakatupu.

Ko Te Hono ki
Hawaiki hei whare
tapere mā ēnei
tamariki me ngā
Travelling Tuataras,
2001. Nā Michael
Hall te whakaahua.
Te Papa.

“

Ka kore tētehi wāhi motuhake,
hangaiā tētehi wāhi mā te noho
huri rauna i tētehi wāhi, koia hei
whare tapere taupua, pēnei ki te
whakaahua i raro iho nei

He akomanga, he whare tapere

Kia hangahoutia tō akomanga hei whare tapere.
Whakaritea ngā rauemi e pūawai mai ai te wairua
auaha, he kākahu, he taputapu whakaari, he taonga
puoro, he karetao rānei.

Ka kore tētehi wāhi motuhake, hangaiā tētehi wāhi mā
te noho huri rauna i tētehi wāhi, koia hei whare tapere
taupua, pēnei ki te whakaahua i raro iho nei.

Hei mahi

Kōrero pūrākau

Kia mahi tahi koutou ko āu tamariki hei whakaari i ā rātou tino pūrākau, ahakoa kōrero tuku iho, kōrero hou rānei. Whakaatuhia ēnei whakaari ki te whānau o te kura. Hei tauira:

- Ko ngā kōrero tuku iho, ko ngā waiata, ko ngā pepeha a ū kaumātua, a tō hapū, a tō iwi, a tō rohe rānei
- arā atu ngā kōrero kei ngā paetukutuku, pēnei i te wāhanga Mātauranga Māori o TKI: [Māori Myths, Legends and Contemporary Stories](#)
- arā atu ngā rauemi reo Māori kei tō kura, ko ngā rārangi pukapuka kua whakaputaina e Huia Publishers, e Te Pou Taki Kōrero rānei i roto i ngā tau

Tūhuratia

Arā anō ētehi tikanga tuku iho i whakarākeitia ai ngā kōrero pūrākau ki te whare tapere a kui mā a koro mā, pēnei i:

- [Te whai a Māui](#)
- [Taonga puoro](#)
- [Tā pōtaka](#)
- [Poutoti](#)
- [Karetao](#)

Ko ngā kōhungahunga e whakaari ana ki te taiopenga o Ngāti Toa, 2015. Nā Norm Heke te whakaahua. Te Papa.

Kia auaha

Akiakina ngā tamariki ki te hanga kōrero hou e whakaatu ai i te wā o Matariki hei kaupapa whakarauora, whakahauora i te whānau, i te wairua, i te tinana mete hinengaro. Anei rā ētehi kaupapa ārahi.

Whakaataata

Kia titiro whakamuri ngā tamariki ki te tau kua hori – he aha rā ngā mahi, he aha rā ngā akoranga? Mā ngā whakautu ki ēnei pātai e hanga kōrero hou, e mau ai, e whai hua ai ēnei pūmahara mō ngā tau e tū mai ana.

Whakanui

He wā motuhake a Matariki, he wā pai hei whakanui i te tangata. Whakatenatenahia ngā tamariki kia whakatairangahia ngā tino pukenga, ngā tino waiaro o ū rātou hoa, o tētehi o te whānau rānei.

Whakaraupapatia ā-mua

Tonoa ngā tamariki kia whakaaroaro tō rātou āhei ki te whakarite i ngā mahi me ngā hua pai ka ahu mai ā te tau e tū mai nei. Tēnā, kia hangaia tētehi kōrero whakaatu i ngā tūahuatanga, i ngā whakaritenga tērā ka ahu mai i aua mahi.

He kōrero anō

He mihi nui ki te Director Ngā Manu Atarau, ki Te Ahukaramu Royal, mōna i tautoko mai tēnei kaupapa ki te kōrero.

Hei te Wāhanga 2, ka tūhuratia ngā a Rēhia me te kanikani ki te kōrero pūrākau. Hoki mai anō, e hoa mā!

I te Wāhanga 3, ka tirohia te toi kirikiri ki te kōrero pūrākāu.

Matariki ki Te Papa

Te Taiopenga o Matariki ki Te Papa 2016

